

28. Андрієвський Д. Обставини 30-их років і Провід Українських Націоналістів / Дмитро Андрієвський // Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен, 1974. – С. 653–662.
29. Онацький Є. Євген Коновалець і ПУН перед проблемою розбудови ОУН в Україні / Євген Онацький // Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен, 1974. – С. 712–716.
30. Пеленський З. Між двома конечностями / Зенон Пеленський // Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен, 1974. – С. 502–524.
31. Wapiński R. Świadomość polityczna w Drugiej Rzeczypospolitej / Roman Wapiński. – Łódź, 1989. – 617 s.
32. Śliwa M. Kwestia narodowościowa w publicystyce i programach socjalistów polskich w okresie Drygiej Rzeczypospolitej / Michał Śliwa // Dzieje Najnowsze. – 1983. – № 1–2. – S. 107–128.
33. Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939 / Andrzej Chojnowski. – Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk, 1979. – 262 s.
34. Кугутяк М. Національно-політичний рух у Галичині в 1890–1939 роках : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора іст. наук : спец. 07.00.05 “Етнологія” / М. Кугутяк. – К., 1996. – 47 с.
35. Кондратюк О. Аграрне питання в програмах та діяльності українських політичних партій Західної України 1919–1939 рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 “Історія України” / О. Кондратюк. – Львів, 1997. – 26 с.
36. Гаврилів І. Діяльність українських політичних партій та організацій Західної України в умовах польського окупаційного режиму (1921–1939 рр.): військово-політичний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 20.02.22 “Військова історія” / І. Гаврилів. – Львів, 1996. – 24 с.

В статті йде мова про діяльність Української парламентської репрезентації в польському сеймі та сенаті, проаналізована історіографія проблеми. Подана характеристика політичних партій Західної України міжвоєнного періоду, прослідкована діяльність УПР.

Ключевые слова: Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО), парламент, депутат, труди, ученьє, політика, діяльність.

The article deals with activity of Ukrainian representation in Polish Seim and Senate, historiography of problem is analysed. The description of West Ukraine's political parties in interwar period was given, the activity of UPR was analyzed.

Keywords: Ukrainian national and democratic community, parliament, deputy, labours, scholar, policy, action.

УДК 930.2 (430) + 94 (477)

Ольга МОРОЗОВА

ПРОБЛЕМА ОУН Й УПА В ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті авторка показує позицію польських й українських учених відносно українських націоналістів, звертає увагу на протилежне бачення науковцями певних гострих моментів спільної минувшини. Висловлюється сподівання про вироблення єдиного справедливого об'єктивного погляду на актуальні проблеми українсько-польських відносин.

Ключові слова: історіографія, українсько-польські відносини, ОУН й УПА.

Події часів Другої світової війни завжди викликали й будуть викликати особливу цікавість громадськості. На жаль, з плином часу, у результаті різних об'єктивних і суб'єктивних причин, воєнна тематика обросла різноманітними кривдами й домислами¹.

Певний загальний пересічний поляків, коли йдеться про українсько-польські відносини того періоду, змальовує образ українця-бульбівця, українця-бандерівця, який чинив різницю на Волині². Однак учені-історики вже давно почали відходити від такої позиції. Польські науковці ведуть активний діалог з українськими колегами з метою вироблення спільної позиції щодо гострих моментів минувшини.

Після 1989 р. відбулася переоцінка поглядів на основні питання історії України, переосмислення існуючих схем і теорій на базі використання нових джерел і фактів. Вітчизняні дослідники, оцінюючи діяльність українських націоналістів, намагаються відійти від стереотипів радянської доби. Однак і донині у свідомості людей продовжують існувати штампи стосовно гострих моментів спільного українсько-польського минулого.

У Польщі вийшла низка монографічних досліджень, присвячених польсько-німецьким, польсько-українським, польсько-єврейським і польсько-російським стосункам. Серед істориків розгорілася розлога дискусія після публікації у 2000 році праці польського еміграційного соціолога й історика Яна Томаша Гросса “*Sąsiedzi. Historia zagłady żydowskiego miasteczka*”, що збурила громадську думку в Польщі. До суспільної свідомості почала доходити гірка правда, що поляки були не тільки жертвами Другої світової війни й найчастіше невольними свідками Голокосту, але також, час від часу, як стверджував Я.Т.Гросс, його активними учасниками³.

Тадеуш Анджей Ольшанський, аналізуючи у своїх роботах ситуацію, що склалася на теренах повоєнної Польщі, зазначив, що українців фактично було позбавлено всіх прав: закривалися українські школи, влада не допускала відновлення культурного й господарського життя. У Польщі просто не мало бути українців. Разом із тим дослідник відмітив, що до певної міри процес переселення до УРСР гальмувався небажанням населення покидати рідні домівки, акціями силової протидії з боку УПА та співчуттям до знедолених частини місцевого польського населення⁴.

Сьогодні українсько-польський діалог з історичних проблем має два рівні: науковий і публічний (публіцистичний). На жаль, ці рівні рідко перетинаються, хоч однаковою мірою формують суспільну свідомість. Окрім політиків, указаною темою зацікавилися професійні історики, журналісти.

Т.А.Ольшанський у своїй праці “*Konflikt polsko-ukrainski 1943–1947*” називає події 1943–1947 рр. одними з контрверсійних моментів нашої спільної минувшини. Ці криваві зіткнення між поляками й українцями в публіцистиці сусідньої держави отримали назву “польсько-української війни”⁵. До речі, А.Л.Сова визначає підвалини проблем, що породили поглиблення польсько-українського протистояння й переселенські процеси в подіях 1939 року⁶.

Отже, праці польських істориків в основному поділяються на категорію робіт усталеного погляду на український націоналістичний рух, у яких українсько-польські відносини періоду середини ХХ століття зводяться до відносин ОУН й УПА з Армією Крайовою і характеризуються злочинними українських націоналістичних організацій у напрямі “геноциду” польського населення східних “кресів” (Г.Мазур, В.Філяр, В. і Є.Семашки, Е.Прус, А.Корман, В.Поліщук, Ж. і В.Станські та інші), і робіт більш об’єктивного погляду на проблему, заснованих на документальних джерелах (праці Г.Мотики, Т.Ольшанського, Р.Внука, Р.Тожецького та інших), де діяльність ОУН й УПА пов’язана з бажанням звільнити українські етнічні землі від поляків.

Ненаукові праці Е.Пруса, А.Кормана, В.Поліщука (учений українського походження) написані переважно зі спогадів очевидців подій, які автори використовують для доказів злочинної діяльності українців.

Колишній діяч Армії Крайової професор В.Філяр зазначає, що Волинська трагедія була результатом антипольської агітації ОУН ще до війни, а антипольську акцію українців 1943 р. пов’язує з прямим наказом Д.Клячківського про знищення польського населення. На думку І.Мищака, такими “заявами про «геноцид польського населення» на Волині та діяльність УПА на Закерзонні польські дослідники намагаються приглушити резонанс, який набув розголосу в зв’язку з незаконними діями польської влади під час проведення акції «Вісла»”⁷. В.Філяр указує й на роль німецького чинника, що сприяв розгортанню українсько-польського конфлікту: “Україна стала тереном грабіжницької економічної експлуатації для потреб воєнної економіки та джерелом дешевої робочої сили для промисловості та сільського господарства Третього Рейху. В умовах окупаційної системи тиск і терор стосувався не лише поляків, але й українців. Єдине, що німецький окупант залишив в українських руках, це достатньо широкий простір для боротьби з поляками. У своїй міжнаціональній політиці на Волині німці використовували постійно зростаюче протистояння між поляками й українцями. З цією метою

розпалювали ворожнечу й антагонізми, щоб згодом, застосовуючи принцип *divide et impera*, викликати конфлікти між поляками і українцями, і таким чином, нейтралізувати визвольну боротьбу обох народів. Фашистські окупанти вважали українців особливо придатними для того, щоб вони стали противагою для поляків⁸. Цю тезу підтверджує й український учений Юрій Сорока⁹.

Автори, що більш об'єктивно дивляться на проблему, в основному визначають причиною конфлікту між українцями й поляками в середині ХХ століття дискримінаційну політику щодо українців II Речі Посполитої, зокрема її соціальну складову, боротьбу українських селян із польськими колоністами за землю. Таку позицію підтримують відомі польські історики Т.Ольшанський, Г.Мотика та ін.¹⁰.

Р.Тожецький установив, що причиною українсько-польського конфлікту є спільна тверда позиція обох сторін у відстоюванні своїх національних прав, акцентував увагу на бажанні українців звільнити від поляків українські етнічні землі. У той самий час автор звинувачує УПА в небажанні припинити конфлікт¹¹.

У своїй роботі Г.Мотика та Р.Внук також наполягали на справедливості дій української сторони в напрямі звільнення власних територій від польського елемента¹².

Окрему категорію становлять праці польських учених українського походження – Євгена Місила, Романа Дрозда, М.Сивіцького, що написані в основному на документальному матеріалі, спогадах учасників конфлікту, подають дії українських націоналістів як “самозахист”, реакцію на дискримінаційну політику польського уряду щодо українців.

Українці сформулювали своє, протилежне бачення Волинської трагедії як акції відповіді на свавілля АК та інших польських воєнізованих формувань¹³. Грунтовні монографії з новими поглядами й підходами до вивчення українсько-польського протистояння ХХ ст. створили І.Льюшин¹⁴, В.Сергійчук¹⁵, М.Кучерепа¹⁶ та ін. Разом із В.Косиком, Я.Царуком й О.Денишуком автори вважають волинську різанину відплатою за антиукраїнську політику польського уряду впродовж століть.

Львівські дослідники Л.Зашкільняк і М.Крикун також підтримують думку про законне право українців на самовизначення й пов'язують Волинську трагедію із загостренням взаємних претензій української й польської сторони на фоні посилення німецького терору та репресій на українських землях. Вони зазначають, що “українська сторона ... вважала зрадою упустити новий історичний шанс відновлення Української державності, а відбудову Польщі в кордонах 1939 р. трактувала як «нову польську окупацію»”. Українські націоналісти вважали землі Волині та Східної Галичини своєрідним “П'ємонт”, з якого почнеться створення незалежної України. Отже, проблема вилилась у “кривавий міжетнічний конфлікт, який розпочався навесні 1943 р. на Волині на ґрунті взаємних звинувачень у ворожості та пособництві окупантам. Не вбачаючи у поляках союзників, а лише ворогів, ОУН-Б восени 1943 р. вирішила за допомогою УПА «очистити» терен майбутньої Української держави від поляків і під загрозою фізичної розправи витіснити їх за Буг і Сян. “В обстановці взаємного поборювання такі заклики стали запальною речовиною, що спричинила взаємне винищення цивільних мешканців, часто на побутовому ґрунті, жертвами якого на Волині та у Східній Галичині стали близько 75 тис. поляків і 35 тис. українців”¹⁷.

В.Сергійчук, підкреслюючи автохтонність українців на Волині, теж визнає антипольську акцію цілком вмотивованою¹⁸. Однією з причин українсько-польського протистояння вважає провокації поляків щодо українців перед німцями, а саме антинімецькі дії поляків під виглядом українських націоналістів, антиукраїнську політику поляків стосовно українців після проголошення ними відновлення Української держави в 1941 році. У своїх роботах автор навів багато фактів про жахливі втрати українців поляками на Холмщині, що, за його даними, відбулися в 1942 році, напередодні Волинської трагедії, хоча деякі польські вчені вказують, що події на Холмщині сталися після Волині в 1943 році¹⁹. Загалом українські історики доводять, що дискримінаційна політика уряду II Речі Посполитої щодо українського населення у 20–30-х рр. ХХ століття була чи не головним чинником, який згодом вилився в криваву трагедію.

Отже, поляки, які здебільшого є представниками репатріантів із Західної України, називають Волинську трагедію геноцидом проти населення Польщі, усю вину за тогочасні події

покладають на українців. Представники ж української сторони вважають волинську різанину відплатою за антиукраїнську політику польського уряду протягом століть. Хоча є сьогодні й представники обох сторін, які закликають до визнання подій на Волині як спільної трагедії й покладають вину за заподіяне на обидві сторони (Р.Тожецький, Г.Мотика, Р.Внук, Р.Дрозд, Є.Місило, Л.Зашкільняк, В.Крикун та ін.).

Аналізуючи причини й наслідки польсько-українського протистояння в роки Другої світової війни, Т.А.Ольшанський висловив думку, що джерелом стереотипів є ідеалізація власного народу та його позиції стосовно німецьких окупантів. Період окупації поданий як час “святого єднання народу” і спільної боротьби із загарбником, з якої випадали лиш окремі зрадники. Той стереотип, підтримуваний пропагандистською літературою всіх політичних орієнтацій, навіть не допускав думки про те, що під час окупації існувало нормальне життя, проявом якого було, між іншим, те, що бандити грабували, а вбивці – убивали, не допускаються до свідомості загалу розміри співпраці з окупантами ані розміри морального спустошення, яке несла із собою війна. Той ключовий стереотип відіграв важливу роль у приховуванні основних підвалів останнього польсько-українського конфлікту²⁰.

У свою чергу, здійснюючи аналіз польсько-українського конфлікту, Г.Мотика зосередив увагу на десятках тисяч убитих цивільних громадян, у тому числі жінок, дітей і старих; тисячах спалених сіл та містечок; понад півтора мільйона виселених людей, примушених до залишення рідних місць і доробку всього свого життя. Під тим переліком приховується вражаючий образ історії, спадок, який дістався українцям і полякам²¹. Розвідка польського науковця фактично є першою книгою, адресованою в тому числі пересічному читачеві, де автор намагався відтворити комплексну картину польсько-українських стосунків у 1943–1947 роках. На підставі зібраного матеріалу він показав перебіг кривавого конфлікту між поляками й українцями. Обрані крайні хронологічні рамки торкаються двох часто згадуваних з одного й другого боку подій – Волинської трагедії та операції “Вісла”. Ці болісні випробування глибоко врзалися в суспільну свідомість двох народів. Г.Мотика описує не тільки криваві події воєнних і перших повоєнних років, а й змальовує весь спектр непростих міжвоєнних і повоєнних польсько-українських взаємин. Він визнає право українців пам’ятати про тих, хто боровся за свободу своєї Батьківщини, але пропонує замислитися над тим, чи всі методи, що використовувалися в боротьбі за незалежність, виправдані.

Цікавим видається дослідження Г.Мотикою української еміграційної історіографії стосовно польсько-українських відносин у ХХ столітті. Зокрема, він зауважив, що загалом на суспільну свідомість поляків й українців тисне історична пам’ять про конфлікт 1943–1947 років. П.Р.Магочій оцінив конфлікт як, з одного боку, напади УПА на польські села, а з іншого боку, – відділів самооборони й згодом АК на українські села²². Виходячи із цього, польський дослідник зробив висновок: “Так чи інакше видно, що як українські, так і польські збройні формування брали участь у різанині, яка стала апогеєм ненависті поміж двома народами”²³.

Знаний польський історик Богдан Гальчак, дослідник історії лемків, теж торкається у своїх роботах проблеми УПА. Учений акцентував увагу на впливах українського націоналістичного руху на території Лемківщини. Аналіз літератури та джерел привів Б.Гальчака до таких висновків: “Можна ствердити, що постава лемківського населення по відношенню до УПА еволюціонувала. У 1945 р. українське підпілля мало впливи тільки у східній Лемківщині. У 1946 р. зросли симпатії до УПА також у західній частині регіону. Це, безсумнівно, мало зв’язок з посиленням у той час акції примусових переселень до СРСР. Постава лемків по відношенню до українських партизанів була також залежна від локальних командирів УПА. “Хрін” і “Смирний” добре розуміли специфіку лемківського населення і могли її прихилити до себе”.

Б.Гальчак наголосив на доволі слабкій підтримці УПА на Лемківщині, адже “національна свідомість цього населення допіру формувалася. Однак навіть для національно свідомих лемків рішення про підтримку підпілля було трудним. Вони здавали собі справу, наскільки мало правдоподібним є те, аби висунута далеко на захід Лемківщина увійшла до складу української держави. Із загальноукраїнської перспективи постава лемків не була, однак, винятковою. З УПА ідентифікувалася тільки частина української нації. ОУН не мала більш поважних впливів на Східній Україні. Значно більше українців служило в Червоній Армії, ніж в УПА”²⁴.

Відносинам представників польського руху Опору з ОУН й УПА присвятили свої монографії В.Філяр²⁵, Є.Місило, Волинській трагедії – В. та Е.Семашки²⁶, українсько-польському конфлікту 1943–1947 рр. у цілому – Т.Ольшанський²⁷.

Таким чином, проблема ОУН й УПА є доволі актуальною темою сьогодні, що широко представлена як в українській, так і в польській історіографії. Незважаючи на те, що існують зовсім різні позиції щодо українських націоналістів, стереотипні уявлення глибоко вкорінилися у свідомості людей, приємним є намагання науковців знайти єдину об'єктивно виважену позицію із зазначеного питання. Головним результатом діяльності українських і польських учених на цьому етапі повинно стати не лише спільне розуміння трагедії, що поєднала долі обох держав, а й вироблення міцного справедливого підґрунтя для подальшого розвитку відносин України й Польщі.

1. Biuszkowski J. Stereotypy a tożsamość narodowa / J. Biuszkowski. – Warszawa, 2005. – 212 s.; Руда О. До джерел міфологізації українсько-польських відносин / О. Руда // Історичні міфи і стереотипи та міжнаціональні відносини в сучасній Україні : формування, стан, трансформації / за ред. Л. Зашкільняка. – Львів, 2009. – С. 332; Сінкевич Є. Г. Козацький і Ягеллонський міфи в польській та українській історіографії / Є. Г. Сінкевич // Наукові праці. Наук.-метод. журн. / МДГУ ім. П. Могили. – Миколаїв, 2008. – Вип. 83. – Т. 96 : Історія. – С. 240–242; Трухан М. Негативний стереотип українця в польській післявоєнній літературі / М. Трухан. – Мюнхен ; Львів, 1992. – 218 с.
2. Filar W. “Burza” na Wołyniu / W. Filar. – Warszawa, 1997; Semaszko W. Ludobójstwo, dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia 1939–1945 / W. Semaszko, E. Semaszko. – Warszawa, 2000. – Т. 1, 2.
3. Stobiecki R. W poszukiwaniu nowej koncepcji dziejów narodowych (historiografia polska na przełomie XX i XXI stulecia) / R. Stobiecki // Ейдос. – 2008. – № 3. – С. 101.
4. Olszański T. A. Historia Ukrainy w XX wieku / T. A. Olszański. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Volumen, 1993; Olszański T. A. Konflikt polsko-ukraiński 1943–1947 / T. A. Olszański. – Warszawa : Wyd-wo literackie, 2011. – 524 s.
5. Olszański T. A. Konflikt polsko-ukraiński 1943–1947 / T. A. Olszański. – Warszawa : Wyd-wo literackie, 2011. – 524 s.
6. Sowa A. L. Stosunki Polsko-Ukraińskie 1939–1947 / A. L. Sowa. – Krakow : Tow-wo sympatykow Historii, 1998.
7. Мищак І. Українська і польська історіографія про Волинську трагедію 1943 р. [Електронний варіант] / І. Мищак. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/idvu/2008_18/27.pdf (дата звернення 26.03.2013).
8. Філяр В. Розвиток українського самостійницького руху на Волині у 1939–1944 рр. Виникнення УПА [Електронний варіант] / В. Філяр. – Режим доступу : <http://www.ukrhistory.narod.ru/filar-1.htm> (дата звернення 26.03.2013).
9. Сорока Ю. Польсько-українське протистояння на Волині у 1943 р. / Ю. Сорока // Краєзнавство. – 2011. – № 2. – С. 301–305.
10. Zeszyty Historyczne. – 1989. – Z. 90. – S. 159–199; Гжегож М. Антипольська акція ОУН-УПА / М. Гжегож // Ї. – 2003. – Чис. 28. – С. 36.
11. Torzecki R. Polacy i Ukraińcy. Sprawa ukraińska w czasie II wojny światowej na terenie II Rzeczypospolitej / R. Torzecki. – Warszawa : Wyd-wo naukowe PWN, 1993. – 349 s.
12. Motyka G. Pany i resuny. Współpraca AK-WiN I UPA w latach 1945–1947 / G. Motyka, R. Wnuk. – Warszawa, 1997; Див.: Motyka G. Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948 / G. Motyka. – Warszawa : Wolumen, 1999. – 552 s.
13. Гайдай О. Хто пожав “Бурю?” / О. Гайдай, Б. Хаварівський, В. Ханас. – Тернопіль, 1996. – 132 с.
14. Льюшин І. ОУН-УПА і українське питання в роки Другої світової війни (в світлі польських документів) / І. Льюшин. – К., 2000; його ж. Протистояння УПА і АК (Армії Крайової) в роки Другої світової війни на тлі діяльності польського підпілля в Західній Україні. – К., 2001.
15. Сергійчук В. Депортація поляків з України: невідомі документи про переселення більшовицькою владою польського населення з УРСР в Польщу в 1944–1946 рр. / В. Сергійчук. – К., 1999.
16. Україна – Польща: важкі питання : матеріали II–IV міжнар. семінарів істориків [“Українсько-польські відносини під час Другої світової війни”] / відп. ред. М. Кучерепа. – Варшава, 1998–1999. – Т. 1–4.
17. Зашкільняк Л. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів / Л. Зашкільняк, М. Крикун. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. – 752 с.

18. Сергійчук В. Трагедія Волині. Причини й перебіг польсько-українського конфлікту в роки Другої світової війни / В. Сергійчук ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Центр українознав. – К. : Укр. вид. спілка, 2003. – С. 71.
19. Сергійчук В. І. Поляки на Волині у роки Другої світової війни : документи з українських архівів і польські публікації / В. І. Сергійчук. – К. : Укр. вид. спілка, 2003. – 576 с.
20. Olszański T. A. Konflikt polsko-ukrainski 1943–1947 / T. A. Olszański. – Warszawa : Wyd-wo literackie, 2011.
21. Motyka G. Od rzezi wołyńskiej do akcji Wisła. Konflikt polsko-ukrainski 1943–1947 / G. Motyka. – Warszawa : Wyd-wo literackie, 2011.
22. Magocsi P. R. A history of Ukraine / P. R. Magocsi. – Toronto ; Buffalo ; London, 1996. – P. 634–636.
23. Motyka G. Polsko-ukrainskie stosunki w XX wieku w ocenie ukraińskiej historiografii emigracyjnej / G. Motyka // Warszawski Zeszyty Ukrainoznawczy. – 2008. – Т. 25–26. – S. 131.
24. Кучерепа М. М. Волинське українське об'єднання (1931–1939 рр.) / М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2001 (у співавторстві); Волинь у Другій світовій війні : зб. наук. і публіц. ст., присвяч. 60-річчю визволення Волин. обл. від фашист. загарбників / голов. ред. і упоряд. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2004; Кучерепа М. М. Волинь 1939–1941 рр. : навч. посіб. / М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2005 (у співавторстві); Волинь пам'ятає. Відлуння на Волині Голодомору 1932–1933 років у радянській Україні / авт.-упоряд. М. М. Кучерепа, В. В. Ткачук ; за заг. ред. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2008.
25. Filar W. “Burza” na Wołyniu / W. Filar. – Warszawa, 1997.
26. Semaszko W., Ludobójstwo, dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia 1939–1945 / W. Semaszko, E. Semaszko. – Warszawa, 2000. – Т. 1, 2.
27. Olszański T. A. Konflikt polsko-ukrainski 1943–1947 / T. A. Olszański. – Warszawa : Wyd-wo literackie, 2011. – S. 4.

В статтє автор показує позицію польських и українських учених касательно українських націоналістів, обрацає внимание на противоположные мнения ученых относительно острых моментов общего прошлого. Выражается надежда формирования общего справедливого взгляда на актуальные проблемы украинско-польских отношений.

Ключевые слова: историография, украинско-польские отношения, ОУН и УПА.

In the article the author shows the position of Polish and Ukrainian scientists as for Ukrainian nationalists, put his attention on the opposite vision of scientists about the sharp moments of the common past. There is a hope as for making the common just look on the actual problems of the Ukrainian-Polish relations.

Keywords: historiography, Ukrainian-Polish relations, OUN, UPA.

УДК 930.2: 94(477.83/.86) “1941/1944”

Галина СТЕФАНЮК, Роман САВІЦЬКИЙ

СХІДНОГАЛИЦЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ 1941–1944 рр. У ВІТЧИЗНЯНИХ ДЖЕРЕЛАХ

У статті проаналізовано вітчизняні джерела, що показують історію східногалицького суспільства в 1941–1944 рр. Зроблено класифікацію джерел. Розглядається значення для наукових досліджень архівних документів і збірників опублікованих матеріалів. Охарактеризовано воєнну періодику й спогади учасників та очевидців подій 1941–1944 рр.

Ключові слова: джерела, архівні документи, нацистська окупація, східногалицьке суспільство, національно-визвольний рух.

Максимальне наближення до осмислення історичної дійсності можливе тільки завдяки залученню до наукового обігу якнайширшого кола документальних матеріалів. Для сучасної української історіографії це питання має особливу вагу (зважаючи на неоднозначну радянську